

Magisterská štátna skúška

Európske štúdiá a politiky

Tézy k predmetu: Štátna skúška z európskych štúdií

1. Bezpečnostná politika a medzinárodné vzťahy EÚ

- Teoretické východiská bezpečnostnej politiky EÚ a analýza úlohy v medzinárodných vzťahoch, vrátane presunov mocenských centier.
- Mocenské záujmy štátov, kde EÚ pôsobí ako aktér v multipolárnom svete, ovplyvnený presunmi moci (napr. vzostup Číny a oslabenie USA).
- Úloha EÚ v medzinárodných vzťahoch: Globálny aktér: diplomacia, sankcie a misie (napr. EUFOR, EUNAVFOR); multilateralizmus v OSN, WTO a NATO
- Interné rozdiely (napr. Maďarsko, Slovensko vs. Poľsko v postojoch k Ruskej Federácii), brexit a globálne hrozby ako klimatická zmena

2. Vplyv globalizácie na zahraničnú politiku EÚ

- Vývoj zahraničnej politiky EÚ po Lisabonskej zmluve (2009), interakcia s globálnymi aktérmi (napr. NATO, OSN) v kontexte globalizácie.
- Inštitucionálne zmeny: Vytvorenie postu Vysokého predstaviteľa pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a Európskej služby pre vonkajšiu činnosť (EEAS).
- Reakcia na globalizáciu: digitalizácia, dodávateľské reťazce a pandemické krízy (COVID-19).
- Post-lisabonský vývoj: Posilnenie Spoločnej obrannej a bezpečnostnej politiky, hybridné hrozby.

3. Migračná kríza a reakcie členských štátov EÚ

- príčiny a dôsledky migračnej krízy v EÚ, vrátane rozdielov v migračných politikách členských štátov a úlohy medzinárodných organizácií.
- Globálne faktory: Konflikty (Sýria, Afganistan, Ukrajina od 2022), chudoba, klimatická zmena a demografické tlaky v Afrike/Blízkom východe.
- Európske faktory: Otvorené hranice Schengenu, nedostatok koordinácie pred 2015, prílev cez Stredomorie/Balkán (vrchol v 2015-2016 s >1 mil. migrantmi).
- Vzostup populizmu
- Brexit

- Integrácia, bezpečnostné riziká, ľudské práca
- Medzinárodné organizácie: UNHCR, IOM, Frontex.

4. Manažment politických organizácií v kontexte EÚ

- Funkcie manažmentu (plánovanie, organizovanie, vedenie, kontrola) v politických organizáciách EÚ a aplikácia na strategické plánovanie politických strán a verejných inštitúcií.
- Plánovanie: Stanovenie cieľov (napr. stratégia EÚ do 2030), SWOT analýza pre politiky ako Green Deal.
- Organizovanie: Štruktúra inštitúcií (Komisia, Parlament, Rada), delegovanie úloh (napr. EEAS pre zahraničie).
- Vedenie: Líderstvo (napr. predsedníctvo Rady), komunikácia (verejná diplomacia).
- Kontrola: Monitorovanie (Súdny dvor EÚ), audit (Európsky dvor audítorov), feedback (európske voľby).
- Politické strany: Európske strany, frakcie v EP, vnútorné audity.
- Verejné inštitúcie: byrokracia, koordinácia 27 štátov.

5. Bezpečnostné témy v politike EÚ

- Migrácia, terorizmus, proliferácia zbraní hromadného ničenia, kybernetická bezpečnosť
- Migrácia: Ako hybridná hrozba, reakcie cez Frontex a Nový pakt (2024), integrácia vs. repatriácia.
- Terorizmus: Po 9/11 a 2015: Europol, PNR (údaje o cestujúcich), koordinácia inteligencie (napr. proti ISIS).
- Proliferácia zbraní hromadného ničenia (ZHN): Podpora IAEA, sankcie voči Iránu/Severnej Kórei, JCPOA (jadrová dohoda s Iránom, EÚ ako mediátor).
- Kybernetická bezpečnosť: NIS2 Directive (2022), ENISA agentúra, reakcie na útoky (napr. SolarWinds 2020).

6. Spoločná obranná a bezpečnostná politika EÚ

- vznik SOBP,
- inštitucionálne
- zabezpečenie SOBP a rozhodovací proces,
- vojenský potenciál EÚ a jej vplyv na európsku bezpečnostnú a obrannú politiku,
- prehľad súčasných a minulých vojenských a civilných misií EÚ

7. EÚ ako globálny aktér v procese globalizácie

- úloha EÚ ako globálneho aktéra vo svetovej politike

- Zahraničná politika: SZBP/SOBP, diplomacia (delegácie v 140 krajinách), humanitárna pomoc.
- Ekonomická integrácia: Eurozóna, jednotný trh.
- Dôraz na vzťahy s BRICS (Brazília, Rusko, India, Čína, JAR): Obchodné dohody, napätie s Ruskom, Čínou. EÚ ako "regulačná superveľmoc".
- Globálne výzvy: Klíma (Parížska dohoda), obchod (WTO reformy), digitalizácia.

8. Zmluvné základy EÚ

- vývoj EÚ od počiatkov po súčasnosť, znalosti o právnom pozadí politik EÚ, inštitucionálnych zmenách spôsobených právom EÚ a povinnostiach pre členské štáty
- ESUO (1951), Rímske zmluvy (1957 – EHS, Euratom), rozšírenia (1973–2022, 27 štátov).
- Post-Brexit (2020), kandidáti (Ukrajina, Moldavsko od 2022).
- Spoločný trh, CAP, kohézna politika, EMU (ekonomická a menová únia).
- Inštitucionálne zmeny spôsobené právom EÚ
- **Lisabonská zmluva:** Posilnenie EP, národných parlamentov, občianska iniciatíva.
- **Transpozícia:** Implementácia direktív, dodržiavanie *acquis communautaire*, príspevky do rozpočtu, lojalita (čl. 4.3 TEU).

9. Primárne právo EÚ

- prehľad prameňov primárneho práva, jeho charakteristika a jednotlivé revízie
- okolnosti smerujúce k nutnosti revízie,
- zmeny, ktoré jednotlivé revízie priniesli s dôrazom na prijatie Lisabonskej zmluvy

10. Sekundárne právo EÚ

- prehľad o aktoch sekundárneho práva a jeho účinkoch, špecifikách, vymedzenie voči primárnemu právu
- Nariadenia: Priamy účinok.
- Direktívy: Transpozícia štátmi.
- Rozhodnutia: Špecifické.
- Odporúčania: Nezáväzné.

11. Inštitúcie EÚ

- historický vývoj, právomoci a vzájomné vzťahy
- Komisia, Rada, Parlament, Súdny dvor

12. Legislatívny proces v EÚ

- vývoj jednotlivých procedúr (od konzultácie k spolurozhodovaniu)

- komplexný prehľad kompetencií EÚ definovaných v Lisabonskej zmluve – vertikálna a horizontálna delba moci,
- rozhodovací proces v jednotlivých inštitúciách EÚ,
- riadny a mimoriadny
- legislatívny postup,
- interakcie medzi jednotlivými inštitúciami)

13. Vybrané otázky politického systému EÚ

- občianstvo EÚ,
- euroskepticizmus a populizmus,
- možnosti budúceho smerovania EÚ – hlbšia integrácia, federalizácia, reformy hlasovania

14. Vzťah Slovenska a EÚ

- prístupový proces a dohodnuté podmienky,
- zastúpenie Slovenska v inštitúciách EÚ,
- prístup Slovenska v rámci jednotlivých spoločných politík

15. Priority Slovenskej republiky v zahraničnej politike EÚ

- zameranie zahraničnej politiky SR od jej vzniku po súčasnosť,
- priority a postoje SR k súčasným otázkam medzinárodných vzťahov,
- štruktúra Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí a jeho úlohy,
- Slovensko v NATO a OSN

16. EÚ v procese globalizácie

- vymedzenie pojmu globalizácia,
- postavenie EÚ v rámci medzinárodného obchodu,
- hlavní obchodní partneri,
- zastúpenia EÚ v rámci významných organizácií: OSN, WTO, spolupráca s NATO.

17. Zahraničná politika EÚ

- geopolitické aspekty zahraničnej politiky EÚ,
- inštitucionálne zabezpečenie zahraničnej politiky EÚ a rozhodovací proces,
- Vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci,
- Európska služba pre vonkajšiu činnosť,
- Vzťah s vybranými štátmi, najmä USA, Rusko a Čína – hlavné výzvy v rámci jednotlivých
- vzťahov)

18. Migračná a azylová politika EÚ

- vývoj spolupráce na úrovni migračnej a azylovej politiky,
- hlavné aspekty právnych, politických a inštitucionálnych otázok v rámci migračnej politiky EÚ,
- Schengenský priestor, Dublinský systém, agentúra Frontex.

19. Energetická politika EÚ a energetická bezpečnosť

- definícia pojmov,
- energetická a surovinová bezpečnosť,
- teoretické prístupy v 21. storočí,
- dovoz a vývoz hlavných komodít,
- energetický mix, politické aspekty spolupráce, energetická únia,
- ciele 20-20-20 a stratégia do roku 2030
- význam ropy a zemného plynu v súvislosti s národnou energetickou bezpečnosťou

20. Politické strany a frakcie v EÚ

- vymedzenie európskych politických strán a frakcií v EÚ,
- právne vymedzenie európskych politických strán, podmienky vzniku a organizačná štruktúra európskych politických strán,
- financovanie, ideologické a programové zameranie jednotlivých európskych strán,
- členstvo národných politických strán,
- frakcie v EP – ich založenie, zloženie, organizácia a funkcia,
- slovenskí zástupcovia vo frakciách EP

Odporúčaná literatúra:

BÖRZEL, T.; RISSE, T. 2017. From the euro to the Schengen crises: European integration theories, [online]. Vol. 25, num.1. ISSN: 1350-1763. Dostupné na internete: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13501763.2017.1310281>>.

BULMER, S. 2008. Theorizing Europeanization. In: Europeanization: New Research Agendas. London: PalgraveMacmillan, 2008. p.46-57. ISBN 978-0-230-58452-5.

DEHOUSSE, R., 2015. The New Supranationalism. ECPR General Conference. [online]. Montreal, 2015. 27s. Dostupné na internete: <<https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/281383a5-0285-4417-a613-eed8cd5d36bd.pdf>>.

DEUTSCH, K. W. 1953. Nationalism and social communication. Cambridge: MIT Press, 1953. 355s. ISBN 0-262-04002-6 .

DEUTSCH, K.W. 2003. Růst národů. In: Pohledy na národ a nacionalismus. Praha: Slon, 2003. s. 54-70. ISBN 80-86429-20-2.

DRULÁK, P. 2010. Teorie mezinárodních vztahů. 2.vyd. Praha: Portál, 2010. 224 s.

ISBN 978-80-7367-721-3.

DRULÁKOVÁ, R.; DRULÁK, P. 2011. Tvorba a analýza zahraniční politiky. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2011. 184 s. ISBN 978-80-245-1815-2.

FIALA, V. a kol., 2011. Prosazování národních zájmů členských zemí EU. Lotyšsko, Litva a Estonsko. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2011. 191 s. ISBN 978-80-87382-20-2.

FIALA, P.; PITROVÁ, M. 2009. Evropská unie. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 805 s. 9788073251802.

FIALA, P.; KRUTÍLEK, O.; PITROVÁ, M. 2018. Evropská únie. 3. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. 990s. ISBN 978-80-7325-450-6.

FIALA, P.; PITROVÁ, M. 2001. Inštitucionální limity rozšiřování EU. In: Rozšiřování ES/EÚ. Brno: Masarykova Univerzita v Brně. s. 164-178. ISBN 80-210-2645-6.

FRIIS, L. 2003. EU Enlargement- And then there were 28? In: The European Union: How does it Work? New York: Oxford University Press, 2003. s.177-195. ISBN 0-19-924766-8.

GOEBEL, R. 2013. Supranational? Federal? Intergovernmental? The Governmental Structure of the European Union After the Treaty of Lisbon. In: Columbia Journal of European Law, [online]. 2013. Vol.20. s. 77-142. [cit.2019-10-18]. Dostupné na internete: <https://ir.lawnet.fordham.edu/faculty_scholarship/577/>.

HAAS, E. 1958. The Uniting of Europe: political, social and economical forces, 1950-1957. Stanford: Stanford University Press, 1958. 552 s.

HAAS, E. 1961. International Integration: The European and the Universal process. In: International Organization. 15 (3), 1961. s. 366-392.

HALLER, M.; RESSLER, R. 2006. National and European identity. In: Revue Francaise de Sociologie. vol. 47, č. 4. s. 817-850. ISSN 0035-2969.

HEISENBERG, D.; RICHMOND, A. 2011. Supranational institution-building in the European Union: a comparison of the European Court of Justice and the European Central Bank. In: Journal of European Public Policy. Vol. 9, No.2. s. 201-218. ISSN 1350-1763.

KARAS, V.; KRÁLIK, A. 2012. Právo Európskej únie. 1.vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. 526 s. ISBN 978-80-7179-287-1.

KRATOCHVÍL, P. 2008. Teorie evropské integrace. Praha: Portál, 2008. 224 s. ISBN 978-80-7367-467-0.

RENAN, E. 2003. Co je to národ. In: Pohledy na národ a nacionalismus. Praha: Slon, 2003. s.24-36. ISBN 80-86429-20-2.

ŘÍCHOVÁ, B. 2014. Přehled moderních politologických teorií. 3.vyd. Praha: Portál, 2014. 304s. ISBN 978-80-262-0742-9.

ŠIŠKOVÁ, N.; STEHLÍK, V. 2007. Evropské právo- Ústavní základy Evropské unie. Praha: Linde, 2007. 310s. ISBN 978-80-7201-680-8.